

**Саха тылыгар 2019-2020 сыллаабы өрөспүүбүлүкэтээби
олимпиада түмүктүүр түһүмэбин (супер-финал) соруудахтарын толорууга ыйыылар
9 кылаас**

Сабалыах иннинэ үлэ тас (титульнай) илийин толор. Онуоха улуунун, оскуолан, предметин аатын уонна бэйэн араспаанньабын, ааккын, олимпиадаба бэлэмнээбит учууталын аатын толору ый. Саха тылыгар олимпиада сорууда икки чаастан турар. В – сорууда саха тылын кырамаатыкатыгар, тылы, этиини ырытыыга сыһыаннаах, С - тылы сайыннарыыга.

Үлэни толорууга 4 чаас бэриллэр. В ыйытыларыгар хоруйга 1,5 чааһы, С соруудахха 1 чааһы аныыргар сүбэлиибит, уоннаабытын үлэ бүтэһиктээх барыйаанын ыраастык устарга биэриэххэ сөп. Үлэ харата (черновик), үрүнгэ (беловик) буоларын үөһэ ый, тус – туһунан илиистэргэ сааһылаан толор. Онон, бастаан сорууда арааһын болҕойон аах.

1. В соруудабы туспа илиискэ толоробун. В1-В6 соруудахтар лиэкстикэбэ, В7-В12 – пэниэтикэбэ, В13-В18 морполуогуйаба, В19-В24 сиинтэксискэ сыһыаннаахтар. Хас биирдии соруудах икки тылынан эбэтэр этиинэн эппиэти эрэйэр, 2 баалынан сыаналанар. Барытыгар таба эппиэттэтэххинэ 40 баал аабыллар.

Үлэ бу чааһыгар ырытыы араастара хас биирдии салаа аайы В6, В12, В18, В24 нүөмэринэн киллэрилиннэ, ону үгэс буолбут онкулунан толор. Холобура, В24 соруудахха - толору синтаксической ырытыыга - сурук бэлиэтин туруоруу, быһаарыы, этии тиибин, арааһын быһаарыы, этии чилиэннэрин ыйыы, ханнык сана чааһынан бэриллэрин, тыл ситимнэрин арааһын ыйыы иһин тус-туһунан баал аабылларын учуоттаан үлэлээ. Барыта сөп буоллабына 40 баалы ылабын.

2. С соруудабы эмие туспа илиискэ толор. Бэриллибит кэрчиги атын биридимияттэргэ (төрүт култуура, литэрэтиирэ, география, ботаника, ахсаан о.д.а) ылбыт сатабылларгар олобуран уларытан тиэкистэ онор (150-250 тыллаах буолуон сөп). Бэргэн этиилэри, эбэтэр олохтон, аахпыттан, истибиттэн-көрбүттэн киллэрэн, бэйэн айан суруй.

Тиэкиһи суруйууга жанрга, истиилгэ хааччах суох. Тиэкиһи оноруу ирдэбилин (тиэмэ сүрүн санааба сөп түбэһитэ, атын биридимияккэ ылбыт өйдөбүллэри сүрүн санаа толору арыллыытыгар табыгастаахтык туттуу, тупсабай тутула, тыла - өһө хомоҕойо, таба суруйуу, сурук бэлиэтэ) тугуһуу учуоттанар. Тиэкис 20 баалынан сыаналанар.

Үлэ үгүс марайа суох ыраас буоларыгар кыһан, буочаргын болҕой.

Ситиһини баҕарабыт!

аахсыбакка, чаастаах сынньалан хас биирдии мүнүүтэтин толору туһанан, сииктээх сиргэ сытаат, угуйан хаалбыттара. Сага байыастар буоллабына харахтарын арбаа саҕахтан араарбаттара, саа-сэп тыаһын иһиллээн чөрбөнһөһөллөрө. Мин кинилэр туруктарын бэркэ диэн билэрим: аан бастаангы кыргыһы иннинээҕи түүн-дьулаан түүн.

(С.П.Данилов «От үрэххэ» кэпсээн)

В13. Ахсаан ааты уларыт эбэтэр эбэн биэр. Уларыбыт ахсаан аат арааһын быһаар. *Балтараа суукка кэрингэ айаннаан, инники кирбииттэн икки дуу, үс дуу километрдаах сиргэ, бөлкөй тыа саҕатыгар түүн тийэн тохтообунпунт. Сага байыастар буоллабына харахтарын арбаа саҕахтан араарбаттара.*

В14. Солбуйар аат арааһыгар икки холобурда аҕал. Икки холобуру тобуларгар тиэкис этиилэрин туһан.

В15. Көмө сага чаас арааһын быһаар. Этэ, диэн, курдук, дынинэн, дуу, соҕус.

В16. Тиэкискэ баар сыһыат туохтуур арааһын быһаар. Холобурда аҕал. Бэриллитбит холобурдары туһанан сыһыат туохтуур икки атын көрүнгэр уларыт.

В17. Туохтуур ис хоһоонунан уонна этиигэ туттуллар арааһыгар иккилии холобуру аҕал. Араастарын ый.

В18. Морполуогуйалыы ырытыы.

Састаабынан. Чөрбөнһөһөллөрө.

Сага чааһынан. Саа-сэп

В19. Тыл ситимин арааһыгар иккилии холобурда аҕал.

В20.Тиэкискэ тирэбирэн судургу этии арааһын иккини онор(сэһэн этииттэн ураты). Арааһын чопчулаа.

В21. Бэриллитбит этиини сирэй сагаҕа кубулут. *Мин кинилэр туруктарын бэркэ диэн билэрим: аан бастаангы кыргыһы иннинээҕи түүн-дьулаан түүн.*

В22. Этии чилиэнинэн ырыт. Орудиелар тыастара дөрүн-дөрүн сааскы этин курдук ньириһийэллэрэ.

В23. Бэриллитбит тыллары таба суруйуу сага быраабылатын ирдэбилинен көннөр. *Орудиелар, километрдаах, танкалар, советскай.*

В24.Сиинтэксисти ырытыы.

Ардыгар онон-манан өрүтэ үөмэхтэспит өһөх төлөһөнөр харанга халлааны хайыта салаан тахсаллара.

II чааһа

С. Бэриллитбит быһа тардыттан талан туһан, бэйэн тиэкискин онор (150-250 тыллаах буолуон сөп). Быһа тардыы история биридимэтин кытта сибээстээбэ тута көстөр. Салгыы атын биридимэттэри (төрүт култуура, литэрэтиирэ, география, ботаника, ахсаан о.д.а) кытта алтыһар кыра да кэрчиктэри киллэрэн, уларытан айан суруй. Олохтон, аахпыттан, истибиттэн-көрбүттэн эбэн, өйгөр онорон көр

(хаһан, ханна, хайдах миэстэбэ, хайдах оттоох-мастаах дойдуга ойууланар кэрчик буолбуга буолуой?). Бэргэн этиилэри, өс хоһооннорун, хоһоону, ырыаны-тойугу туһан.

Тиэкиһи суруйууга жанрга, истиилгэ хааччах суох.